

ก. หมวดทั่วไป

- 1. การศึกษาพระปริยัติธรรม** หมายถึง การศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลีสานามหลวง
- 2. วิชาการพระพุทธศาสนา** ตามพระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2527 หมายถึง วิชาการซึ่งจัดให้พระภิกษุสามเณรศึกษาตามหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่ง ต่อไปนี้
  - (1) หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีสานามหลวง
  - (2) หลักสูตรปริญญาศาสนาสตวรรษบัณฑิตของสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์
  - (3) หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตวรรษบัณฑิต ของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 ได้มีประกาศใช้พระราชบัญญัติกำหนดวิทยฐานะผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540 วิชาการพระพุทธศาสนา หมายถึง วิชาการซึ่งจัดให้มีพระภิกษุสามเณรศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีสานามหลวง (ไม่รวมมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทั้ง 2 แห่ง เพราะมีพระราชบัญญัติทั้ง 2 มหาวิทยาลัยรับรองโดยเฉพาะ)
- 3. พระมหา** หมายถึง พระภิกษุซึ่งสอบบาลีได้ชั้นเปรียญธรรม 3 ประโยคขึ้นไป
- 4. สามเณรเปรียญ** หมายถึง สามเณรซึ่งสอบบาลีได้ชั้นเปรียญธรรม 3 ประโยคขึ้นไป
- 5. สอบธรรมสนามหลวง หรือสอบบาลีสานามหลวง** หมายถึง การสอบพระปริยัติธรรมแผนกธรรมหรือแผนกบาลีประจำปี เพราะการสอบพระปริยัติธรรมแต่เดิมอยู่ในพระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์จะทรงเป็นประธานการสอบเอง ต่อมา ในระยะหลังๆ ได้ถวายให้คณะสงฆ์ดำเนินการ แต่ยังคงเรียกว่า สอบธรรมหรือสอบบาลีสานามหลวงอยู่ดี
- 6. นักธรรม** หมายถึง ระบบการศึกษาความรู้ทางพระพุทธศาสนาของพระภิกษุสามเณร ตามหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มี 3 ระดับ คือ นักธรรมชั้นตรี นักธรรมชั้นโท และนักธรรมชั้นเอก โดยนักธรรมชั้นเอกเทียบเท่าการศึกษาระดับประถมศึกษาป.ร. 3-9
- 7. ธรรมศึกษา** หมายถึง ระบบการศึกษาความรู้ทางพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับนักธรรม แต่เป็นหลักสูตรที่ให้ลัทธิสัจธรรมทั้งชายและหญิงได้ศึกษา มี 3 ระดับ คือ ธรรมศึกษาตรี ธรรมศึกษาโท ธรรมศึกษาเอก (แต่ไม่มีการเทียบวุฒิ)
- 8. ประโยค** หมายถึง ระดับชั้นการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกบาลี มี 8 ระดับ คือ ประโยค 1-2 (ใช้เวลาเรียน 1-2 ปี) ประโยค ป.ร. 3-9 (7 ระดับ) รวม 8 ระดับ เปิดสอบปีละ 1 ครั้ง มีข้อสังเกตในการเรียกชื่อ ดังนี้

ชั้นที่ 1 เรียกว่า ประโยค 1-2

ชั้นที่ 2 เรียกว่า เปรียญธรรม 3 ประโยค ผู้สอบชั้นนี้จะได้รับการเทียบเท่าวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) ถ้าเป็นพระภิกษุจะมีค่านำหน้าชื่อว่า พระมหา ถ้าเป็นสามเณรจะมีคำว่า เปรียญ ต่อท้ายนามสกุล (ใช้ค่านำหน้าเช่นนี้จนถึงประโยค ป.ร.9)

ชั้นที่ 3 เรียกว่า เปรียญธรรม 4 ประโยค (ไม่มีการเทียบวุฒิ)

ชั้นที่ 4 เรียกว่า เปรียญธรรม 5 ประโยค ผู้ที่สอบได้ชั้นนี้หากได้รับแต่งตั้งให้เป็นครูสอน 1 ปี และทำการสอนมาแล้วไม่ต่ำกว่า 300 ชั่วโมงสามารถนำมาขอใบเทียบวุฒิการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้

ชั้นที่ 5 เรียกว่า เปรียญธรรม 6 ประโยค ผู้สอบได้ชั้นนี้มีวุฒิเทียบเท่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (โดยไม่ต้องมีใบเทียบวุฒิ)

ชั้นที่ 6 เรียกว่า เปรียญธรรม 7 ประโยค (ไม่มีการเทียบวุฒิ)

ชั้นที่ 7 เรียกว่า เปรียญธรรม 8 ประโยค (ไม่มีการเทียบวุฒิ)

ชั้นที่ 8 เรียกว่า เปรียญธรรม 9 ประโยค ผู้สอบได้ชั้นนี้ถือว่า มีวุฒิเปรียญตรีตามพระราชบัญญัติผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2527 และพระราชบัญญัติผู้สำเร็จวิชาการพระพุทธศาสนา (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2540

อนึ่ง การศึกษาระดับประโยค 1-2 และเปรียญธรรม 3 ประโยค เรียกว่า เปรียญตรี คือ ผู้ที่จะมีสิทธิสอบประโยค 1-2 ขึ้นไป จะต้องสอบได้นักธรรมชั้นตรีก่อน

ระดับเปรียญธรรม 4-6 ประโยค เรียกว่า เปรียญโท คือ ผู้ที่จะมีสิทธิสอบเปรียญธรรม 4 ประโยคขึ้นไป จะต้องสอบได้นักธรรมชั้นโทก่อน

ระดับเปรียญธรรม 7-9 ประโยค เรียกว่า เปรียญเอก คือ ผู้ที่จะมีสิทธิสอบเปรียญธรรม 7 ประโยคขึ้นไป จะต้องสอบได้นักธรรมชั้นเอกก่อน

<http://www.geocities.com/thaibuddhists/term.htm>